

Ondermaats

'De geschiedenis is, net als de zee, mooi om dat wat ze uitwist . . .'

Deze filosofische gedachte van Gustave Flaubert, genoteerd tijdens een wandeling langs de Loire,¹ maakt duidelijk dat het culturele erfgoed waarover wij op ons Nederlandse strandje kunnen beschikken slechts een toevallig restant is van het verleden. Echter, in tegenstelling tot Flaubert, wij waarderen de geschiedenis niet om hetgeen zij uitwist maar om hetgeen zij niet uitwist.

De studiedag 'Holland op zijn hoogst', georganiseerd door de KNOB, is een bescheiden aanval, een speldeprik, om de opbouw en vernietiging van het culturele erfgoed door de geschiedenis te beïnvloeden. Het is een kritische houding passend in de traditie van de oudheidkunde. Victor de Stuers' prikkelende geschrift 'Holland op zijn smalst' blijkt als inspiratiebron nog onverminderd bruikbaar.

De Stuers' optreden markeert het begin van het Nederlandse cultuurbeheer gericht op monumenten, musea en archieven. Dank zij inventarisatie, documentatie, restauratie en beheer wist de geschiedenis de collectie niet meer uit. Wanneer er achterstand ontstaat op een of meer deelgebieden van cultuurbeheer reageert de overheid. Het recent uitgebrachte 'Delta-plan voor cultuurbeheer' is zo'n reactie. Het plan beperkt zich evenwel tot het beheer van de geconditioneerde cultuur in musea en archieven. Het erfgoed buiten, de economisch functionerende gebouwen, blijven – op een bescheiden paragraaf na – buiten beschouwing.

De KNOB-studiedag 'Holland op zijn hoogst' was geen reactie op de bedreiging van monumenten, musea en archie-

ven. Of het moest zijn de bedreiging van het stedelijk monument. Het was in de eerste plaats een aanklacht tegen ondermaatse architectuur en stedenbouw. Ondermaats over de hele linie van het bouw- en planningsproces: van onderwijs en opleiding tot en met de bouwpraktijk zelf.

Het ondermaats bouwen en inrichten overspoelt de cultuurdelta Nederland. 'Holland op zijn Platst', zo vat de architectuurcriticus Max van Rooy het verschijnsel aan het eind van zijn bijdrage samen. Wat wordt uitgewist zijn de culturele prestaties van vele generaties bestuurders, planners en bouwers. De zorgvuldig opgebouwde culturele gelaagdheid van stedelijk gebied en landschap, een geordende culturele context voor zowel nieuwe als oude architectuur, wordt prijsgegeven aan de meest biedende. Routes, openbare ruimten en gebouwen die de culturele identiteit bepalen worden in hoog tempo getransformeerd tot een staalkaart van wegwerparchitectuur die overgewaaid lijkt te zijn uit ontwikkelingslanden.

Terwijl landelijk de discussie wordt gevoerd over De Kop van Zuid in Rotterdam en de Amsterdamse IJ-oevers zijn in Arnhem, Leeuwarden en Zwolle de bouwplannen bij de station-*toplocaties* al in uitvoering. Nog even, en de Architectuurnota heeft geen ander effect dan voor het architectuurdebat en de tijdschriften- en lezingenbranche. De culturele injectie van de nota, bedoeld voor de bouw- en uitvoeringspraktijk in gemeenten en regio's, komt dan te laat.

Tegelijkertijd blijft de Nederlandse ontwerptraditie, steunend op een genuanceerd wetgevend systeem met een sterke sociale dimensie,² onbenut en wordt zij

zelfs uitgehoud. Hoeveel ondermaatse gebouwen moeten er nog worden neergezet voordat de overheid het ruimtelijk ontwerp vaststelt voor de cultuurdelta Nederland?

Frits van Voorden

Noten

- 1 Gustave Flaubert. Langs velden en oevers, een wandeling langs de Loire en door Bretagne, Utrecht/Antwerpen 1987, blz. 16 (oorspronkelijke titel: Par les champs et par les grèves; vertaling Ernst van Altena). Flaubert maakt de wandeling samen met Maxime du Camp tussen 1 mei en 6 augustus 1847.
- 2 Onder andere Woningwet, Wet op de Ruimtelijke Ordening, Wet op de stads- en dorpsvernieuwing, Landinrichtingswet en Monumentenwet; een samenhangend systeem van wetgeving dat is opgebouwd vanaf 1901 (Woningwet).

Toplocaties in de binnenstad van Rotterdam, gezien vanaf de Euromast (foto: F. van Voorden, 1990).